

ARI KORVOLA

TUPPEEN

SAHATTU

NUORISO-

SÄÄTIÖ

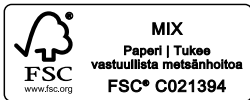
DOCENDO

Ari Korvola

Tuppeen sahattu Nuorisosäätiö

– asuntoja, ahneutta ja himmeitä urakoita

DOCENDO

Copyright © Ari Korvola ja Docendo 2023
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Kannen ulkoasu: Lasse Rantanen
Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-952-382-610-6

Painettu EU:ssa

SISÄLLYSLUETTELO

Johdannoksi	7
RAHATTOMAN IDEALISMIN KAUSI	15
PÄÄÖMAN HANKINTAKAUSI	21
REALISTISEN RAHASTAMISEN KAUSI	30
RAKENNELMA SORTUU	95
ERIKOISOPERAATIOT – zoomaus tv-ohjelmaan	158
SÄÄTIÖN TYHJENNYS	205
PUHTAALTA PÖYDÄLTÄ	222
LOPUKSI	228
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	230

Johdannoksi

”Nuorisosäätiön rahat eivät katoa pörssiin, osinkoihin tai optio-ohjelmiin, vaan ne pysyvät säätiön omassa piirissä. Hyöty tulee asukkaille ennen kaikkea kohtuullisen vuokratason kautta. Taloutta hoidetaan pitkäjänteisesti ja hyvin, siten, että toiminta on kestäväällä pohjalla ja taloissa asutaan myös vuosikymmenten kuluttua.”¹

Sitaatti on vuodelta 2006, Nuorisosäätiön silloiselta puheenjohtajalta, kansanedustaja Antti Kaikkoselta.

Ideahan oli loistava: Rakennetaan asuntoja alueelle, josta niitä puuttuu. Siis Helsinkiin ja sen lähiympäristöön. Rakennetaan huokeavuokraisia asuntoja vähävaraisille nuorille. Kuka tätä voisi vastustaa?

Tehtiin tarkoitusta varten säätiö. Sellaisellahan on rahaa toteuttaa nuorten unelma omasta kodista, kämpästä, luukusta, himasta. Maalta pääkaupunkiin muuttava nuoriso plus säätiö oli tietysti Nuorisosäätiö.

Mutta nuoria olivat säätiön perustaneet poliitikotkin. Heidän idealismissaan eli vahvana ajatus siitä, että yhteiskunnallisen hyväntekemisen kautta asunnon saaneet maaseudun

1 LuukkuBlues 1/2006

nuoret säilyttäisivät vakaumuksensa ja äänestäisivät kiitokseksi jatkossakin Maalaisliiton ehdokkaita.

Ja niin puolue etenisi Helsinkiin.

Nuorisosäätiö perustettiin 25.10.1961. Se nousi, uhoi mutta lopuksi lähes tuhosi itsensä, kun suuri visio muuttui itsensä irvikuvaksi. Tähän päivään mennessä säätiö on ottanut lukua jo kahteen kertaan, kun omanvoitonpyynti ja saalistus tyrmäsivät idealismin eikä jäljelle jäänyt kuin pelkkä ideansa kadottanut ranka. Ketkä tästä kaikesta hyötyivät, ketkä maksoivat, kuka valvoi, ketkä nukkuivat, ketkä peittelivät?

Vuonna 2001 ilmestyi Nuorisosäätiön 40-vuotishistoriikki ”*Kun nuorisohotelliaste Suomeen tuotiin*” ei siihen vastaa. Se oli ajan tavan mukainen, ongelmista puhtaaksi puleerattu artikkelikokoelma, joka ei sittemmin kelvannut edes säätiön sidosryhmälahjaksi. Yhtenäisempi ja analyttisempi esitys säätiön yli kuuden vuosikymmenen taipaleesta on siis kirjoittamatta. Jos joku sellaiseen urakkaan ryhtyy, pyrin tässä siihen kokoamaan aineksia. Tätä kirjoitettaessa poliisiselvitykset Nuorisosäätiön tyhjennysvaiheesta ovat yhä kesken, joten painotus on pakotakin 1990-luvun loppu- ja 2000-luvun alkuvaiheissa. Toisaalta viime vuosikymmenen aikana tapahtunut säätiön tyhjennys palautuu tavanomaiseksi talousrikollisuudeksi, jossa aktiiveja olivat säätiön kiinteistöomaisuutta tavoitelleet ja eräänlaiseen pesäntyhjennykseen osallistuneet keskustalaiset toimijat.

Puolueen entinen puoluesihteerin Jarmo Korhonen aktivoitui 2010-luvun puolivälissä kirjoittamaan laajasti lähihistoriastamme. Tässä yhteydessä hän julkisesti lupasi jatkotöissään paljastaa esimiehensä ja puoluejohtajansa ns. lautakasajupakan koko laajuuden. Korhosen mukaan kyse ei olisi vain kasasta lankkuja, vaan laajemmasta yksityisestä korruptiosta. Korhosen ilmoittama selvitystyö on kuitenkin toistaiseksi jäänyt tekemättä, joten sivuan omalta osaltani, mitä aiheesta ja

siihen liittyvistä taustapeleistä tiedän. Työssäni olen saanut säätiö- ja rakentamisasioissa korvaamatonta asiantuntija-apua alan ammattilaisilta Jorma Heikkiseltä ja Markku Hainarilta. Rikoskomisario Veli Matti Räsänen ansaitsee kiitokset paitsi aikoinaan tehdystä tarkasta rikostutkinnasta myös valaisevista taustakeskusteluista.

Keskustan joukoissa ei Korhosta lukuun ottamatta ole vielääkään käyty julkista ja avointa keskustelua Nuorisosäätiöstä, vaan traumat ja haavat on vain laastaroitu piiloon. Monet tapahtumiin osallistuneet, niistä kärynneet tai niitä peitelleet ovat edelleen vaikutusvaltaisissa asemissa. Kuvaavaa on mitä haastattelemanani keskustalainen vaikuttaja totesi keskustelumme lopuksi: ”Kyllä Matti (Vanhanen) selvisi jutusta kovin helpolla.” Päivää myöhemmin hän soitti hätäänntyneenä ja pyysi, etten paljastaisi missään enkä koskaan hänen nimeään.

Tämän päivän nuorille aikuisille sana Nuorisosäätiö edustaa jotain hyhmäistä ja vanhaa, unohduksiin painuvaa poliittista kulttuuria. Osa aikalaisista haluaisi mieluusti unohtaa vallinneen korruption, ns. maan tavan. Fundamentalistinen puolueväki puolestaan leimaa asioiden pöyhimisen ajolahdiksi ja mustamaalaukseksi.

Varoitan heti tässä vaiheessa, että vyörytän lukijalle, ehkä jopa kyllästymiseen asti, kaivamiani yksityiskohtia tapahtumista ja tekemisistä sekä asianosaisten niille antamia selityksiä, puolitotuuksia ja suorita valheita. Niiden kautta paljastuu paitsi tavallisen kansalaisen yläpuolella toimiva julkisen vallan ja yhteiskuntakoneiston herkkä ohjailtavuus myös politiikan raadollisuus ja historiattomuus: pienen huilin jälkeen meno on jatkunut eikä kankeudesta ole ollut taaskaan mitään tietoa.

Putoushahmot

Lento AY 1514 Zürichista oli juuri laskeutunut. Matkustajat istuivat toistaiseksi paikoillaan, kun kaksi poliisia saapui koneen matkustamoon. Toinen heistä yritti kieltää kuvaamisen. Matkustamokäytävän puolivälissä poliisit pysähtyivät sinipaitaisen miehen luo ja kehottivat tätä seuraamaan mukanaan. Lyhyen sananvaihdon jälkeen mies nousi ja puki ylleen punaisen toppahaalarin.²

Pidätetty oli Nuorisosäitiön ex-puheenjohtaja. Hänet Helsingin Sanomat löysi puolentoista vuoden piileskelyn jälkeen sveitsiläisestä hiihtokeskuksesta, haastatteli ja seurasi paluuta kotimaahan.

Vantaan Jokiniemen keskusrikospoliisin kuulusteluhuoneessa Perttu Lauri Nousiainen tunnusti pitkän listan talousrikoksia. Kaikkien rikosnimikkeiden eteen syyttäjä liitti myöhemmin sanan törkeä.

Vajaan vuoden kuluttua, elokuun lopussa 2022, ennen niin rehvakas 43-vuotias savolainen supliikkimies istui vakavana asianajajansa vieressä Helsingin käräjäoikeudessa. Sininen pusero oli sama kuin pidätyshetkellä. Nyt Nousiainen toisti poliisille antamansa tunnustuksen. Syyttäjä luetteli liudan talousrikosten nimikkeitä. Rikoksilla Nousiainen oli syyttäjän mukaan saanut yhdeksän miljoonan euron henkilökohtaisen rikoshyödyn ja aiheuttanut johtamalleen Nuorisosäitiölle 24 miljoonan euron vahingon.³

Tuomio oli neljä vuotta ja neljä kuukautta ehdotonta vankeutta, mitä oli lähdeittävä suorittamaan heti. Tuomion pituudesta oli vähennetty kolmannes, jonka Nousiainen oli neuvotellut syyttäjän kanssa tunnustamistaan vastaan.⁴

2 HeSa 24.11.2021/video Sami Kero/teksti Marko Junkkari & Tommi Nieminen

3 HeSa 23.8.2022

4 HeSa 30.8.2022

Nuorisosäätiön takavuosien voimakaksikon toinen lenkki oli pohjalainen yo-merkonomi Aki Eerikki Haaro, ex-asiamies ja toimitusjohtaja. Haaro tuli aikoinaan kuuluisaksi paetessaan Keskustan hallintopäällikkönä vaalirahoitussoituilla ahdistelutta mediaa kiipeämällä näyttävästi puoluetuomiston portin yli. Nytkin edessä häämöttää portti ja muuri, jonka ylittämistä ei aiempi harjoittelu helpota.

Nousiaisen tapaan Haarokin suunnitteli syyteneuvottelun kautta saavansa lasketuksi odotettavissa olevaa tuomiotaan kolmanneksella runsaasta kuudesta reiluksi neljäksi vankilavuodeksi.⁵ Käänteet tässä tarinassa ovat kuitenkin nopeita ja epäpohjalaisen kiharaisia. Parin viikon kuluttua Haaro perui sovituksen diiliin. Edessä on vuosia kestävä oikeudenkäyntien sarja.⁶

Äkkiseltään katsottuna kyseessä näyttäisi olevan vain jatkettu talousrikollisuus, jossa parivaljakko on tyhjentänyt johtamaansa säätiötä omaa liiketoimintaansa tekemällä. Tällaista silloin tällöin tapahtuu, mutta tällä kertaa poikkeuksellista on paitsi rikoshyödyn ja vahinkojen suuruus myös se, että uhrina on ollut yleishyödyllistä ja sosiaalista toimintaa harjoittava säätiö, jossa Suomen Keskusta esiintyi yhteiskunnallisena hyväntekijänä rakennuttaessaan julkisilla varoilla vähävaraisille nuorille asuntoja.

Toisin kuin vielä 15 vuotta aiemmin, tällä kertaa puolue ei kuitenkaan joudu rikostutkintaan eikä riennä syytteeseen joutuneita poikiaan pelastamaan, ei selitä tapahtunutta etelän median juoniksi eikä amerikkalaismalliseksi noitavainoksi. Siksi tuomiolla nyt olevien säätiömiesten tulevaisuus on lopullisesti saletissa. Tuosta itse kaivetusta montusta ei enää koskaan nousta takaisin talouden ja politiikan merkittäviin tehtäviin saati vastuullisiin luottamustoimiin.

Tai ehkä sittenkin.

5 HeSa 22.8.2022

6 HeSa 8.9.2022

Kahdella viime vuosikymmenellä kaikki Nuorisosäätiön asiamiehet ja pari puheenjohtajaa ovat olleet rikostutkin-
nan kohteena ja tuomiolla joko oikeudessa tai eduskunnan
perustuslakivaliokunnassa. Sakoista, vankeustuomioista tai
kollegoiden moitteista huolimatta heidän uransa on jatkunut,
joku neuvoksena eläkkeellä, joku rakennusalan vaikuttajana ja
jotkut luottamustehtävissä maan hallituksessa.

Säätiömiehet Nousiainen ja Haaro saattavat siis kaikesta
huolimatta päästä elämässään uuteen nousuun.

Kellarin työmaa

Hiihtäjäntie 7. Nuoret asukassukupolvet kutsuvat Nuoriso-
hotellia ironisesti Herttoniemen Hiltoniksi. Pitkästä neliker-
roksisesta elementtitalosta puuttuu kaikenlainen prameus,
1970-luvun arkkitehtuuriltaan se ulkoisesti muistuttaa enem-
män asuntolaa kuin hotellia. Nuorisohotellin ala-aulasta haa-
rautuu käytävät etelä-pohjoissuuntaisesti, edessä on oleskelu-
tila, vasemmalla hissi ja portaat. Aulan asukastaulu on kuin
minkä tahansa kerrostalon vastaava luettelo sillä erotuksella,
että se on kooltaan valtava: sukunimiä on yli 150, joista poik-
keuksellisen moni vieraskielinen. Aulasta portaat johtavat alas
kellarikäytävälle ja harmaalle palo-ovelle.

Käytöstä poistettujen, sekalaisten kirjoituspöytien, sohvien
ja konttorituolien takana vastapäätä häkkikomeroita on riippu-
lukollinen ovi, jonka takana on läjitettyä ja sekalaista materiaalia:
nurkassa on romahtanut pino tauluja, osa vielä suojapakkauk-
sissaan. Lasken maalausten määräksi 13. Pahvilaatikoissa on
säätiön logolla varustettuja golfpalloja ja varastohyllyllä lojuu
pino myymättä jääneitä *Se on ihan Matti* -vaalikirjoja.

Työmaa sijaitsee toisessa erillisessä ja pienemmässä varasto-
huoneessa. Nuorisosäätiön paperit 2010-luvun alkupuolelle

asti on arkistoitu siisteihin kansioihin metallisille varastohyllyille. Mappeja on toistakymmentä hyllymetriä: rakentamiseen liittyviä laskelmia, tarjouspyyntöjä ja asuntohakemuksia vuosien takaa. Kiinnostavimpia ovat kuitenkin itse säätiön ja sen isännöintiyhtiön hallinnon pöytäkirjat. Mapit ovat käyneet kopioitavana KRP:n tutkijoilla Vantaan Jokiniemessä, joten ne ovat julkisia ja luettavissa myös KRP:n arkistossa.

Ylitäyteen pakatut mapit osoittautuvat keskustalaisten vaalirahoitusyhdistysten materiaaleiksi. *Kansainvälinen Suomary* tai *Menestyvä Uusimaa -yhdistys* ovat tehneet runsaasti vaalisuunnitelmia, pitäneet pöytäkirjaa kampanjakokouksistaan, laatineet tilinpäätöksiä, tallentaneet tukilistoja ja pankkien tiliotteita lahjoittajista ja lahjoituksista. Niiden viitteisiin on mahduttettu muutaman sanan tsemppiviestejä ehdokkaille ja puolueelle. Perustellusti voisi ihmetellä, mitä tekemistä tällaisella aineistolla on sosiaalisen nuorisoasumisen kanssa. Vaan onhan sillä. Paljonkin.

Kun kuukauden mittaiset paperisulkeiseni ovat ohi, selkiytyy kuva säätiöelämän arjesta. Se tuotti tavallisille nuorille jokapäiväisien asumispalvelujen ohessa myös säätiön johdolle mukavia etuja: puolue- ja vaalirahaa, runsaita hallinnointipalkkioita, lomaviettopaikkoja, seminaarimatkoja ja ilmaisia golfkierroksia. Mappeja penkoessa alkaa tarkentua kuva keskustataustaisesta verkostosta, sen eri säätiöistä, yhdistyksistä, yrityksistä, päätöksiä tekevästä virkamiehistä ja rahaa jakavista poliitikoista. Se auttaa myös käsittämään aikakauden ilmapiiriä, jossa ilmaisten rakennustarvikkeiden toimitus omakotitalotyömaalle oli vain vähäinen, tavanomainen ja ymmärrettävä suoritus vastapalveluksesta. Suhdetoimintaa pienimmästä päästä.

RAHATTOMAN IDEALISMIN KAUSI

Kristillisyyttä ja moraalialia

Säätiön perustivat Maaseudun Nuorten Liiton – nykyisen Nuoren Keskustan Liiton – aktiivit 25.10.1961. Malli otettiin suoraan Maaseudun Kukkasrahasto Säätiöltä, joka taas kiittää startistaan Maalaisliiton legendaarisen puoluesihteerin ja K-linjan tukimiehen Arvo Korsimon säätiöinnostusta. Korsimon säätiöillä tehtailtiin puoluerahaa ja rahoitettiin ennen kaikkea Urho Kekkosen presidentinvaalikampanjoita.

Jo 1960-luvun alussa oli maalta käynnistynyt muuttoliike varsinkin Helsingin seudulle, jossa maaseutunuorisoa vaanivat suuren maailman houkutukset kuten huumeet, alkoholi ja juurettomuus. Nuormaalaisliittolaiset eivät kuitenkaan puhuneet poliittisesta toiminnasta uuden säätiönsä yhteydessä, vaan he kirjasivat säätiön sääntöihin pykälät, joiden perusteella oli tarkoitus helpottaa ongelmissa olevien nuorten elämää sosiaalisella toiminnalla ja hyvillä harrastuksilla. Silmiinpistävää on perustamisasiakirjojen kristillissiveellinen lähtökohta. Sääntöjensä kolmannessa pykälässä muun muassa todetaan, että säätiö toiminnassaan pyrkii ehkäisemään paitsi

rikollisuutta myös «yleensä moraalista ja henkistä rappeutumisista».⁷

Eivätpä säätiöisät arvanneet, että säätiö itse olisi erittäin kipeästi tarvinnut kristillistä etiikkaa ja puhdasta moraalialia omassa sisäisessä hallinnossaan pari vuosikymmentä myöhemmin.

Liikkeelle lähdettiin minimipääomalla, 500 000 markalla, nykyrahassa vajaalla 13 000 eurolla. Samalla säädepääoma muuttui isännättömäksi rahaksi – säätiötähän ei kukaan omista – mutta valta ja hallinto olivat toki tiukasti perustajiensa käsissä. Koska alkupääomalla itsessään ei juuri edistettäisi nuorison hyvinvointia, tarvittaisiin ulkopuolinen tulolähde. Menetelmä on suomalaisessa sosiaalialan hyväntekeväisyydessä yleisesti käytetty. Yhteiskunnallista armeliaisuutta harjoitetaan mieluusti – ei säätiön itsensä aikaansaamalla ja sille lahjoitetulla säädepääomalla vaan – julkisilla, erityisesti valtion varoilla. Sosiaalista toimintaa pyritään tällöin ainoastaan organisoimaan. Jos yhteiskunta ei säätiötä ryhdy rahoittamaan vaan ainoastaan takaa sen varainhankinnalle verovapauden, toiminta muuttuu kituvaksi ja vähäiset resurssit kuluvat hallintoon, käytännössä kokouksissa kaveripiirin kahvisteluun.

Nuorisosäätiön alkuvuodet olivatkin lähinnä vaatimatonta aatteellista puuhastelua aneemisen talouden rajoitteissa. Asiaa ei juuri auttanut sekään, että säätiön johdossa toimi sittemmin nimekkäitäkin henkilöitä kuten ulkoministeriöön ponnistanut Keijo Korhonen, MTK:ssa sittemmin uran tehnyt Heikki Haavisto tai Kelan pääjohtajana toiminut Jaakko Pajula. Alkusaatiössä pohdittiin, hankkiako varoja toimintaan myymällä kortteja, adresseja vai Kekkosen kuvia. Malli tuli sisarsäätiö Maaseudun Kukkasrahasto Säätiöltä. Kukkasrahaston säätiö

7 Sääntöhakemus OM:öön 25.10.1961

teki. Varojen ajateltu käyttötarkoitus käsitettiin selkeästi: Nuorisosäätiön historiikkiin haastateltu säätiön pitkäaikainen puheenjohtaja Antti Mäki-Reinikka totesi vuonna 2001, että ”lähtökohtahan oli rahan hankkiminen aatteellista työtä varten”.⁸

Vuonna 1970 Nuorisosäätiön vetäjäksi eli asiamieheksi valittiin aktiivinen kansalaisvaikuttaja diakoni Aulis Junes. Mannerheimin lastensuojeluliiton Arkadian nuorisoklinikan johtaja Junes oli siihenastisessa työssään keskittänyt tarmonsaa paljolti käytännön nuorisotyöhön eli hädänalaisten katunuorten auttamiseen. Junes luki säätiön säännöt ja uskoi niiden idealismiin. Poliittiset pyrkimykset eivät häntä juurikaan kiinnostaneet.

Hotelli, kanttiini ja kahvila

Toimintaidean haikailun sijaan Juneksella oli tarjota säätiölle konkreettinen tehtävä. Laskettiin, että joka vuosi noin 6000–9000 alle 24-vuotiasta nuorta muutti Suur-Helsingin alueelle. He asuivat paljolti tilapäismajoituksessa, alivuokralaisina tai olivat kokonaan asunnottomia. Junes perusti yhtiön, joka lobbasi taakseen yhdistelmän yleishyödyllisiä rakennuttajia (mm. VATRO), työmarkkinajärjestöjä ja teollisuusyrityksiä. Helsingin kaupungilta Junes neuvotteli vuokratontin ja luvat erityisen, Ruotsista lainatun mallin mukaisen nuorisotasuntolan rakentamiseksi Helsinkiin.⁹

Lehdistö seurasi tiiviisti hankkeen etenemistä ja arvuutteli, tuleeko projektista koskaan mitään. Junes lobbasi kuitenkin väsymättä ideaansa ja hankki markkinoilta rahoitusta. Lehtiutinen elokuulta 1970 kertoo, että ”Helsinkiin on

8 Paavo Kähkölä, Kun nuorisohotelliaate Suomeen tuotiin. Gummerus 2001

9 Helsingin Nuorisohotellit Oy, muistio 4.4.1971 / Aulis Junes

suunnitteilla asuntolatyyppinen nuorisohotelli, jonne voidaan majoittaa 100–150 henkilöä. Nuorisohotelli on tarkoitettu joko ammattiin valmistuvien tai jo ammatissa olevien nuorten kodiksi. Perheasuntoja ei tehdä, vaan kaikki asunnot suunnitellaan joko yhden tai kahden hengen huoneiksi”.¹⁰

Moderni Nuorisohotelli – hankkeen nimen toinen osa asuntola oli vaihdettu virtaviivaisemmaksi hotelliksi – valmistui Helsingin Herttoniemeen joulukuun 1972. Rakennus oli näyttävä, liikenneyhteydet hyvät ja metron myötä ne tulisivat entisestään parantumaan. Talon 165 yksiötä ja seitsemän kaksiota tarjosi kodin 350 nuorelle. Käytännössä Nuorisosäätiö hallitsi itse tässä vaiheessa vain 40 asuntoa, joista valtaosa oli läheisten teollisuuslaitosten, kuten Wärtsilän, Valmetin tai Paasivaara Oy:n, nuorille työntekijöilleen varaamia työsuhdeasuntoja.

”Tämä on silkkaa ylellisyyttä ja puolet halvempaa aikaisempaan alivuokralaisasuntoon verrattuna. Oma keittiö ja suihku, siivous kerran viikossa”, kertoi mainostoimistossa työskentelevä 19-vuotias Milla Vesa lehtihaastattelussa.¹¹

”Ensin asuntonani oli työmaa-asuntola, jossa en saanut hetkenkään rauhaa. Oli fiksu homma, että pääsin tänne hotelliin”, kertoi luumäkeläinen, Wärtsilän kurssilla opiskeleva Lauri Sokura. Lehtiartikkelin mukaan asuntihakemuksia oli satoja, viikoittain kysyjä paikan päällä kymmeniä, mutta huoneet jo täynnä.¹²

Vuokrataso oli kohtuullinen, 350 markkaa kuukaudessa (420 € vuoden 2022 rahanarvossa) kahdelta hengeltä. Nuoriso-

10 HeSa 19.8.1970

11 Nya Pressen 27.2.1973

12 Suomenmaa 31.8.1973

hotellissa sai asua tässä vaiheessa vain kaksi vuotta. Tällä tavalla yritettiin tasata asuntopulaa, ja tarkoitus oli, että tuona aikana nuori säästäisi käsirahan oman asunnon hankintaan.

Nuorisohotellin yhteydessä toimi myös pienimuotoinen kanttiini, joka myi kahvia, pullaa ja limonadia. Juneksen ravitsemusalan toimeliaisuus ei pysähtynyt tähän. Vuonna 1973 hän hankki kahvilan Helsingin Kalliosta Castreninkatu 7:stä, jossa oli runsaat 10 vuotta aiemmin aloittanut Grillipannu Oy. Sitten nuorisokahvilaidea hiipui ja lakkasi 1990-luvun puolivälissä, mutta baari jäi Nuorisosäätiön kirjanpitoon kummittelemaan 50 euron taseineen aina vuoteen 2009.¹³

1970-luvun alkupuoliskolla maalaisliittolaisen nuorisokaaderin luominen ja sitä myöten poliittisen tukialueen valtaus Helsingistä pitkälti unohtui. Tästä ei säätiön asiamies saanut päänsilitystä. Säätiön 40-vuotisjuhlakirjassa Juneksen idealismia vähätellään ja suorastaan pilkataan yhden luvun verran. Linnunlaulun isäntää kuvaillaan ”pilvilinnojen rakentajana” ja taloudellisen katastrofin aiheuttajana. Kun nuorisohotelli oli saatu toimimaan, säätiön poliittiset kummisedät valtasivat myös erillisen Nuorisohotellyhtiön, ottivat kunnian ja maineen asuntohankkeesta itselleen ja antoivat Junekselle potkut vuonna 1975.¹⁴

Toki vähättelijät saivat takaisinkin. Aulis Junes muisteli syksyllä 2018, kuinka Keskustapuolueen Helsingin piiri yritti hänen aikanaan maksattaa omia laskujaan säätiön kassasta. Säätiön silloista hallitusta hän luonnehti ”mafiaporukaksi”, joka lopulta kaappasi säätiön omia tarkoituksiaan varten.¹⁵

13 Grillipannu Oy:n kaupparekisteriasiakirjat

14 Kähkölä, s. 94–95

15 HY:n viestinnän opiskelijoitten lehti Grotoski 3/2018 / Heta Ojanperä

Pikavoittoa aatteelle eli työläisnuorten kiitollisuutta puoluetta kohtaan asunnon saamisesta ei nuorisohotellin pyörittämisestä 1990-luvulle tultaessa juuri herunut. Säätiön toimintaidea oli kuitenkin löytynyt seuraavalle toimintavaiheelle.

40-vuotisjuhlia varten kirjoitettu historiikki toteaaakin ilmeisen jälkiviisaasti, että oikeastaan Nuorisosäätiön tehtävä on alun perinkin ollut juuri maalta kaupunkiin muuttavien nuorten auttaminen nimenomaan asuntokysymyksen ratkaisemisessa.¹⁶

Innovaatio yhdisti myöhemmin menestyksellisesti nuorten asuttamisbisneksen, keskustataustaisen virkamies- ja poliitikko-verkoston, omanvoitonpyynnin ja vaalikampanjoiden rahoittamisen.

Poliittisen rahan jakoa ei kuitenkaan koskaan kirjattu säätiön sääntöihin, mistä myöhemmin aiheutui ikäviä ongelmia.

16 Kähkölä, mm. s.39 ja 64

PÄÄOMAN HANKINTAKAUSI

Nuorennusleikkaus

Asiamies Juneksen potkujen jälkeen vauhdikas lähtökiito hyytyi, ja säätiö jäi ihailemaan saavutustaan seuraaviksi 15 vuodeksi. Vapaarahoitteen Nuorisohotellin vuokratulot varmistivat vakaata kassavirtaa, mutta uusia asuntoja ei lähdetty rakennuttamaan ennen kuin vasta 1980-luvun lopussa. Helsingin Vuosaaren valmistui aravarahoituksella kiinteistöyhtiö Vuosaaren Nuorisokylän 126 asuntoa. Tämän jälkeen oli kuin tulppa olisi kiskaistu säätiön laajenemisen tieltä.

Ylen A-studio esitteli syksyllä 1991 yhden suomalaisen asuntopolitiikan vaikuttajan, ”jonka olemus oli tuttu ja puhe jalostunutta”. Uusmaalaiseksi kansanedustajaksi paljastunut omakotirakentaja Matti Vanhanen kertoi kotonaan perheensä ympäröimänä ja vielä vastavalmistuneen asuintalon edessä edustamansa säätiön toimintaperiaatteesta: Nuorisoasuntoja saadaan sellaisille nuorille, jotka eivät kunnan asuntojonossa pärjää, koska heillä saattaa olla vanhempiensa katto päänsä päällä. He myös jäävät väkisinkin lapsiperheiden ja yksinhuoltajien jalkoihin asuntoja jaettaessa. Ratkaisu on valtion ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamat erityisratkaisut, todisti haastateltava.¹⁷

¹⁷ A-studio/syksy 1991, toim. Jarmo Hyytiäinen, YLEn Elävä arkisto

Asuntoasiat olivatkin oiva ponnahduslauta aloitteleville ja kunnianhimoisille poliitikoille. Nuorisosäätiötä johti toki vielä 1920-luvulla syntynyt keskustan järjestöpäällikkö Antti Mäki-Reinikka, mutta 30 vuotta nuorempi Vanhanen oli noussut hänen aisaparikseen varapuheenjohtajaksi jo vuonna 1986.

Säätiön johdossa oli syntynyt tekemiselle hyvä henki, ellei jopa hyvä veli -henki. Toimintaa kannatti siis laajentaa. Uusia asuntoja valmistui 1990-luvulla vähintään yksi, parhaimmillaan kolme kohdetta vuodessa.

Kesän alussa 1997 säätiön hallitus piti tavanomaisen rutiinikokouksen poikkeuksellisessa paikassa. Säätiön varapuheenjohtaja Matti Vanhanen oli kutsunut koko hallituksen kotiinsa Lepsämään esitelläkseen uuden talonsa Katajamäen. Myöhemmin suuri talo laajennuksineen tuli tutuksi mediasta, jolloin muistettiin yleensä mainita, että talo oli isännän itse suunnittelema ja pitkälti rakentamakin. Tällä kertaa varsinaiset kokousasiat – valmistuneet ja uudet rakennushankkeet sekä säätiön toimistoväen palkankorotukset – käytiin nopeasti läpi.

Mielihyvää kokousväelle tuotti tieto, että Kiinteistö Oy Juhonpihan 50 huoneiston kerrostalo oli juuri valmistunut Tuusulan Hyrylään. Hakijoita uudiskohteeseen oli runsaasti, joten vain ani harvaa onnisti. Yksi onnekaista oli 23-vuotias paikallinen kunnanvaltuutettu, Keskustanuorten puheenjohtaja ja europarlamentaarikko Paavo Väyrysen avustajana vastikään aloittanut Antti Kaikkonen.

Seuraavana vuonna nouseva komeetta olikin paitsi Nuorisosäätiön vuokralainen myös säätiön hallituksen jäsen.

Lepsämässä kokous päätettiin leppoisasti. Säätiön hallituksen kokouspöytäkirjaan syntyi merkintä: ”Puheenjohtaja Antti

Mäki-Reinikka onnitteli Vanhasen perhettä uuden kodin johdosta ja esitti kiitokset kutsusta”.¹⁸

Oma suu ja säkin suu

Kevääseen 1997 mennessä Nuorisosäätiö olikin jo merkittävä tekijä markkinoilla omistaessaan liki 1000 asuntoa pääkaupunkiseudulla, Uudellamaalla ja Tampereella. Periaate oli kirkas: Rakennamme kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja työssäkäyville alle 30-vuotiaille nuorille. Vuokra-asuntopula varsinkin Helsingin seudulla vaikeutui jatkuvasti. Nuorten asuntohakemuksia oli säätiön pinossa keskimäärin 400, ja vain pientä osaa hakijoista voitiin auttaa.

”Äitini sai asunnon 18.8. seurakunnalta. Voin olla siellä, mutta asunto on tosi pieni 2 h + kk 47 m² ja meitä asuu siellä 5 henkeä ja koira! Saan toimeentulotukea, koska en saa työttömyyskorvausta, kun en helmikuussa hakenut kouluun, kun olin armeijassa. Nyt haen opiskelupaikkaa tai työpaikkaa.”

Nuorisosäätiön arkiston asuntohakemukset ovat riipaisevaa luettavaa. Asukasvalitsijoista tulikin tiedostaen tai tiedostamattaan merkittäviä vallankäyttäjiä poimiessaan asuntojonosta onnekkait uudet vuokralaiset. Säätiön toimistossa asuntosihteerit vastaanottivat asuntohakemuksia paitsi suoraan myös kuntien sosiaalitoimen lähettäminä. Sosiaalisuudella oli kuitenkin rajansa. Säätiö tarkisti hakijoiden luottotiedot ja rajasi tyhjätaskut ulos jonosta. Asunnonsaannin ehtona oli myös valmius maksaa yhden kuukauden takuuvuokra.

Valmistelun jälkeen hakijoista tehtiin ehdollepano. Asuntojono kasvoi, mutta toki joitakin aina onnisti. Esimerkiksi

18 Säätiön hallituksen ptk 7/97

keväällä 1998 Hiihtomäentie 14:n asuintaloon Herttoniemeeseen oli ehdolla 31 hakijaa: muun muassa ravintolatyöntekijä, ker-roshoitaja, varastomies, rakennustyöntekijä, autonkuljettaja ja lähihoitaja. Hakijoiden joukossa työttömiä oli kuusi ja opiske-lijoi ta yksitoista. Talon vapaisiin asuntoihin nähden hakijoita oli yli viisinkertaisesti.

”...Asunto on aivan liian pieni meille neljälle. Käyn töissä ja haluan töiden jälkeen rauhaisaan asuntoon, jossa on mahdolli-suus olla omassa huoneessa. Toivon todella, että otatte huomioon hakemukseni...”

Erityinen asuntososiaalinen toimikunta käsitteli ja hyväksyi toimiston laatiman esityslistan hakijoiden järjestyksestä. 1990-luvun lopulla toimikuntaan kuului seitsemän jäsentä, joista enemmistö oli säätiön hallituksen väkeä. Esimerkki maaliskuulta 1998 puheenjohtaja Matti Vanhasen johdolla toimikunta oli aamulla klo 8.30 lähtien käynyt läpi kuuden erillisen kiinteistö-yhtiön asukastilanteen, valinnut uudet asukkaat vapautuneisiin asuntoihin ja käsitellyt sekä hyväksynyt lukuisat asunnonvaihto-ja koskevat anomukset. Vuokralainen oli saattanut muuttaa väliaikaisesti toiselle paikkakunnalle ja esitti itselleen sijaista tuoksi ajaksi. Yksin näitä väliaikaislupaa anoneita saattoi olla listalla toistakymmentä yhdessä kokouksessa. Asuntososiaalisen toimikunnan jäsenet kuittasivat tietysti käyvän kokouspalkkion. Vuoden aikana tällaisia kokouksia oli toistakymmentä.¹⁹

Jälkeenpäin toimikunnan todellisen työmäärän tarkista-minen on mahdotonta. On silti todennäköistä, että päätökset nuijittiin säätiön toimiston työntekijöiden valmistelemien lis-tojen mukaan ilman, että jokaista yksityiskohtaa olisi tutkittu tai edes luettu.

19 sptk 10.3.1998

Kepulia peliä yhteisillä rahoilla.

Tuppeen sahattu Nuorisosäätiö kertoo, kuinka keskustapuolueen nuorisojärjestön perustama säätiö päätyi itse tuomiolle.

Tarve rakentaa nuorille kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja johti poliittisiin skandaaleihin, korrupioon, rikoshyötyyn ja vankeustuomioihin.

Nuorisosäätiötä ovat johtaneet muun muassa ministereiksi nousseet **Matti Vanhanen** ja **Antti Kaikkonen** sekä etsintäkuulutettuna maailmalla piileksinyt **Perttu Nousiainen**.

Suhteita rakennusliikkeisiin edistettiin erilaisin ”lautakaso-in”, alennuksin ja laskuttamattomin remontein. Johto hyödynsi säätiön varoja omaan vaalimenestykseensä sekä henkilökohtaisen omaisuutensa kartuttamiseen.

Tuppeen sahattu Nuorisosäätiö on – lauta- ynnä muine rytkökasoinen – ensimmäinen kokonaisvaltainen esitys kepulista rahasta, ahneudesta ja omanvoitonpyynnistä. Jäljellä on enää pesänsiivous rikoksista ja niiden aiheuttamista miljoonatappioista.

Kirjoittaja **Ari Korvola** (s. 1953) tunnetaan ärhäkkäänä ja uudenlaisia kerrontakeinoja käyttävänä ajankohtaistoimittajana ja tutkivana journalistina.

9 789523 826106

ISBN 9789523826106

Kl. 32.1

Kansi: Lasse Rantanen

DOCENDO